STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 04165

TSVEY KVORIM

Sholem Aleichem

•

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol
of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from
a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights
in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain
or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.
If you hold an active copyright to this work – or if you know who does –
please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

שלום ראבינאוויטש.

צוויי קברים

HEBREW PUBLISHING COMPANY,
83-85-87 Canal Street, New York.
1909.

צוויא קברים.

חורבן אין א אידישע פאמיליע.

ערצעהלונג פון שלום ראב—וויטש.

1.

פ אָ ל י נ ק א איז געווען אין גארטען ווען ר אָ ז א ל י ע — איהר ברודערס פּאַכטער, א מיידיל פון א יאָהר 8 — איז צוגעלאָפען צו איהר און האט זיך צר לאַזט מיט א דינן קלינגענדיג קול'כען:

— מא־טאַנט (מוהמעניא), מא־טאַנט! דער זיידע איז געקומען מיט איהם.... מיט איהם.... גיכער, גיכער קומט אין שטוב אריין! אך מא־טאַנט!

פ אָ ל י נ ק א האט זיך אפיכו קיין ריהר ניט געטהון, זיא איז געזעסען אונטער א בוים, בלאַס און אבגעלאָזט און האט געליינט א בוך. חאָטש איהרע שווארצע אויגען האבען געברענט וויא פייער.

— „ראָזאליע! האט פ אָ ל י נ ק א אויפגעהויבען דיא אויגען צו איהר און געזאָגט: ראָזאליע, דוא פּאָלגסט מיך ניט? איך לערען דיך, אז עס איז שוין צייט דוא זאָלסט ניט מאַכען קיין קינדערישע תנועות, ניט לויפען און שפּרינגען. פע! ביזט דאָך שוין א גרויסע....

— אך, מא־טאַנט! דער זיידע איז אָבער געקומען, האט ראָזאליע געענט־פערט, מיט איהם.... מיט דעם נייעם לעהרער.... ער הייסט ראבאָווסקי...... אָך, עפּיס אזא.... חי, חי, הי.... אזא גרויסער.... חא, חא, חא!

ר אָ ז א ל י ע איז געשווינד אנטלאָפען, פּאָלינקא האט נאָר א שמייכעל גע־טהון און האט זיך ווייטער פערטיעפט אין דעם בוך.

פ אָ ל י נ ק א איז געווען א מיידיל פון א יאָהר 16 מיט לאנגע שווארצע האָר, שווארצע גרויסע אויגען, וועלכע פלעגען תמיד זיין פארטראכט און עפּיס אזוי וויא טרויריג, נאָר ווען זיא האט אויפגעהויבען איהרע שווארצע געדיכטע האלב־קייליכדיגע ברעמען און געגעבען א קוק אויף עמיצי, האט יענער געפיהלט, אז דיא

שטראהלען פון איהר בליק ביערן דורך ביז צום הארץ. אין דעם גלאנץ פון איהרע אויגען איז תמיד עפּעס געלעגען פארבאָרגען וואס קיינער האט ניט געקענט טרעפען. זיא האט געקענט זיין פרעהליך און לאכען וויא א קינד, נאָר אין דיא אויגען האט מען ניט דערקענט זיי זאָלען אויך פרעהליך זיין. אז פּאָלינקא איז אלט געוועזען 8 יאָהר איז זיא שוין קיין קינד ניט געוועזען, זיא איז געוואַקסען א בת־יחידה ביי איהרע עלטערן אין דאָרף, אליין אָהן קליינע קינדער. ווען זיא פלעגט קומען אין שטאָדט אריין מיט איהרע עלטערן און איז זיך צוזאמענגעקומען מיט איהרע קליינע קוזינעס (שוועסטערקינדער), פלעגט זיא נאָר בעטראכטען און צוהערען וואס יענע האבען גערעדט און ענטפערן נאָר אויף דעם צעהנטען וואָרט. דיא עלטערן האבען זיא דערפאר גערופען ווילדע. זיי האבען זיא ניט געוואָלט געבען אין קיין פּאנסיאָן, אָדער אין גימנאזיע אין שטאָדט, און האבען געהאלטען בייא זיך אין דאָרף איין אלטע געבילדעטע דאמע, וועלכע האט מיט איהר געלערענט און זיא האט טאקי זעהר גוט געלערנט. צו 14—15 יאָהר האט פּאָלינקע שוין געלייענט ערנסט ביכער און פלעגט אויסזיצען טאָג וויא נאכט איבער זיי. דיא מוטער איז דערפון ניט זעהר צופרידען געוועזען, זיא האט ליעב געהאט איהר איינציגע פּאָלינקא אזוי וויא אללע אונזערע ניט געבילדעטע מאמעס האבען ליעב זייערע טעכטער, און דער פאטער פלעגט לאכען און אָפט זאגען וויא אויף חוזק צו מאכען:

— „מיין טאָכטער וואקסט אויף א יוריסט אָדער א דאָקטאָר. לעהרען, לעהרען, פּאָלינקא, וועסט קענען, וועט זיך געפינען אזעלכער וואס וועט פערשטעהן וואס דוא ביזט. מיר ווייסען ניט, מיר זיינען פון דער אלטער וועלט, און פערשטעהן ניט דיא אלע נארישקייטען וואס דוא לערנסט.

———

— פּ אָ ל י נ ק א, האט איהר דיא מוטער געזאגט, אז זיא איז צוריק געקומען פון גארטען אין שטוב אריין, דער טאטע איז געקומען מיט רא.... רב.... ווייס איך וויא אזוי מען רופט איהם, ער געפעלט מיר ניט, ער האט א פנים פון אונזער גלח׳ס זוהן... נאָר דער טאטע זאגט, אז ער איז א וואוילער.... ווייס איך? לאָז זיין א וואוילער, אז ער זאָגט.

— האסט דוא איהם שוין פארהערט? האט פּאָלינקא געפרעגט מיט א שמייכעל און איז צוגעגאנגען צום פאָטער.

— אָ, קום נאָר אַהער מיין יוריסט, האט זיא דער פאטער גענומען בייא דער האַנד, איך האב דיר געבראכט ה׳ ראבאָווסקין, היינט וועסט דוא שוין אוודאי אויסלערנען כל התורה כולה און וועסט שוין ווערן א דאָקטאָר.

בייא דעם טיש צו וועלכען משה ליכטינאָוו האט צוגעפיהרט פאָלינקען, איז געזעסען א הויכער און ברייטער יונגער מאַן פון א יאָהר 20, מיט א גרויסען קאָפּ, מיט לאַנגע צורוואָרפענע בלאָנדע האָר מיט א ברונעט פּנים. ער האט קוים א שאָקעל געטהון מיט דעם קאָפּ אז פאָלינקא איז צוגעגאַנגען צו איהם, ער האט נאָר אויפגעהויבען זיינע גרויסע אויגען אויף איהר, וועלכע האבען בעשטענדיג ווי גע־לאַכט פון יעדען.

— אָט דאס איז מיין טאָכטער — האט משה ליכטינאָוו געזאגט — איך בעט אייך, ה׳ ראבאָווסקי, איהר זאָלט פון איהר מאַכען א מענש, זיא איז נאָך אַ ביסעל ווילד און פרעמד פון דער גאַנצער וועלט.

ראבאָווסקי האט אַפילו קיין בליק נישט געטהון אויף ליכטינאָוו און אויף זיין טאָכטער.

— איהר דארפט איהר געבען צו פערשטעהן, אז מען מעג טאָקי זיין גע־בילדעט וויא דיא וועלט און דאבייא זיין א מענש אויך, האט ליכטינאָוו ווייטער געזאגט.

ראבאָווסקי איז אויפגעשטאַנען פונ׳ם טיש, האט זיך אויסגעלאַכט און א וואָרף געטהון מיט דיא לאַנגע האָר, דערנאָך איז ער צוגעגאַנגען צום פענסטער וואו פאָלינקא געשטאַנען און האט געקוקט אין גאָרטען. ער האט זיא גוט בע־טראַכט פון קאָפּ ביז דיא פיס מיט זיינע שפּעטישע אויגען און האט געזאגט צו משה ליכטינאָוו:

— איך האב פערגעסען אויסצוריידען מיט אייך, הערר ליכטינאָוו, איין פּונקט, אז לערנען אייער מאַמזעל טאַנצען, קאָמפּלימענטע מאַכען און נאָך אַזעלכע וועלטליכע חכמות קען איך נישט, מען האט דאס מיך אליין נישט געלערנט, דער־פאַר זאָלט איהר אויף דיא זאַכען נאָר נישט ארויסקוקען אויף מיר....

פאָלינקא האט בייא דיא ווערטער אויפגעהויבען איהרע שוואַרצע גלאַנצענדיגע אויגען און האט זייא אַנידער געשטעלט אויף ראבאָווסקין, וועלכער איז געשטאַנען קעגען איהר האלב שפּעטיש, וויא איין אַלטער מאַן קוקט אויף א

נאריש קינד. חנה — אזוי האט מען גערופען פאַלינקעס מוטער — האט פריהער אויפגעמאכט דיא אויגען אויף ראבאָווסקי'ן, דערנאך אויף פאַלינקען, דערנאך אויף איהר מאן און איז שוין געווען פארטיג אויסצודראפען דעם לעהרערביידע אויגען און איהם ארויסטרייבען אויף דער רגע פון דער שטוב, דערפאר וואס ער האט געסטייעט אזוי גראָב צו ענטפערן איהר מאן און איהר בת יחידה, וועלכע איז, נאך איהר מיינונג, געלערנט מעהר פון אלע לעהרערס אויף דער וועלט. נאָר אן משה'ס פנים האט זיא פערשטאנען, אז מען דארף אביסעל איינהאלטען דעם כעס אין זיך, האט זיא פארביסען מיט דיא ליפען און האט א הוסט געטהון. עטליכע מינוט איז געווען שטיל, אללע האבען געשוויגען ביז משה ליבטינאָוו האט ווידער אָנגעהויבען רעדען:

— איהר האט א טעות, הערר ראבאָווסקי, מיין טאָכטער איז ניט פון דיא דאָזיגע וואס טאנצען און שפּרינגען, איהר איינציג פערגניגען איז נאָר ביכער און ווידער ביכער....

— ביכער? אזוי? נאָ, האט זיך ראבאָווסקי צוגעזעצט צו פאַלינקען: נאָ, פרייליין, געוויס האט איהר שוין דורכגעלעזען גאנץ פאָל־דע־קאָק, דיומא, קסאוויע דע מאָנטעפען און נאך, און נאך?

חנה האט פערשטאנען אז ראבאָווסקי האט שוין חרטה געקריגען וואס ער האט אזוי נישט איידעל גערעדט מיט איהר פאַלינקא, דערפאר האט ער פערפיהרט מיט איהר אזא שמיעס פון ביכער מיט אזעלכע מאָדנע ווערטער. זיא האט איהם שוין מוחל געווען און דער כעס איז איהר פונ'ם הארץ אָבגעגאנגען. דערפאר האט זיך אָבער פאַלינקא אָנגעצונדען און איז געוואָרען רויט וויא א רויז און האט איהם שטיל געפרעגט:

— פון וואנען נעהמט איהר, אז איך האב געוויס געלייענט פאָל־דע־קאָק מיט נאך אזעלכע ביכער?

— וואס, ניין? נאָ, פערצייהט מיר, האט ראבאָווסקי זיך אויפגעחאפט פון דעם בענקעל און האט זיך מיט א געלעכטער פארנייגט פאר פאַלינקא: פארדאָן, פריילין.

משה ליבטינאָוו האט בעמערקט אז זיין טאָכטער ווערט אלע מאל

רויטער און קוקט אויף ראבאָווסקי'ן מיט בעזע אויגען, איז ער אויפגעשטאנען, האט גענומען ראבאָווסקין פאר א האנד און האט איהם געזאגט:

— נאָ, איהר וועט האבען גענוג צייט צו רעדען פון אייערע ביכער. איצט קומט וועל איך אריינפיהרען אין אייער צימער.

— „דוא ביזט אלץ דער עלענדער וואס דוא ביזט געוועזן ביז אהער", האט ראבאָווסקי צו זיך אליין געזאגט, — „דער עווינער איד" פאהר ווייטער, דוא פוסטע לאָדקע אין דעם ברייטען, טיעפען ים. דאס וואסער וועט דיך שוין אליין ברענגען צו א ברעג אָדער צום דנאָ, ווער ווייסט? א טיעבער זייַן האט זיך דערבייא ארויסגעחאפט פון זיין הארץ....

2.

שלמה ראבאָווסקי איז געוועזן עלענד. אָהן עלטערן און אָהן פריינד, האט ער זיך געוואלגערט ביז 12 יאָהר אין דער תלמוד אין דער שטאָדט N. ער האט געליטען הונגער און קעלט. דער דאָרטיגער ראבינער פלעגט אָפט אריינקומען אויף א שעה אין דער תלמוד תורה, איהם איז אויפגעפאלען דאס אָרימע יונגעל דורך זיין פעהיגען קאָפּ, האט ער איהם גענומען צו זיך און האט מיט איהם געלערנט רוסיש און דייטש 3 יאָהר כסדר, דערנאך האט ער איהם אוועקגעשיקט מיט א רעקאָמענדאציע קיין זשיטאָמיר. דאָרט האט ער איבערגעטראָגען דיא גרעסטע נויטה א גאַנץ יאָהר, ביז ער איז איינגעטרעטען אין יודישען לעהרער־אינסטיטוט. שוין אויף דעם צווייטען יאָהר האט מען דערקענט זיין טאלאנט און פון דעם דריטען קורס האט ער אָנגעהויבען זיך גרייטען צו דער אוניווערזיטעט. מיט דער גרעסטער געדולד האט ער געלערנט לאטיין און גריכיש און איז אין אינסטיטוט געוועזן דער בעסטער שילער, און אלע חברים האבען איהם געאכטעט און געליעבט פאר זיין גוטען חאראקטער. ראבאָווסקי האט געהאט א בעזונדערע פעהיגקייט יעדען זיך צו מאכען אונטערטהעניג, און דאס וואס אנדערע האבען דארויף בעדארפט אויסזיצען נעכט, האט ער באלד גענומען מיט דעם שכל הישר אין עטליכע מינוט. ער האט געפיהלט בייא זיך, אז ער שטעהט העכער פון אללע מיט וועלכע ער האט זיך בעגעגנט אין זיין לעבען, דערפאר האט ער אויף יעדען אראָפּגעקוקט מיט זיינע שפּעטישע אויגען. פון פראָפעסאָרען האט ער געהאט גאר

א בעזונדערע מיינונג, אין זיינע אויגען זיינען זייא נאָר פעהיג קינדער צו ניאַנטשען און רכילות צו פיהרען.

3.

עס איז פערגאַנגען מעהר וויא א האלב יאָהר, זייט ראַבאָווסקי איז שוין גע־וואָרען איין איינענער בייא ליכטינאָוו'ן אין הויז. אלע מענשען האבען איהם ליעב געקריגען, פון גרויס ביז קליין, גאר בעזונדער איז צו איהם צוגעבונדען געוואָרען דער אַלטער ליכטינאָוו. ער האט אין איהם דערקענט א זעלטען גוט הארץ מיט איידעלע געפיהלע, א מענשען וואס זוכט נאָר צו שאַרפען זיין שכל און צו פערגרעסערן זיינע קענטניסע. דיא מענשען פון דעם הויף, אז זייא האבען געזעהן וואס פאר א חשוב דער לעהרער איז ביים בעל־הבית, האבען זייא זיך שטענדיג געלאָזט צו איהם מיט בקשות. אנפאַנג האבען זייא גאר מורא געהאט צו איהם צו צוטרעטען; אז זייא האבען אָבער געזעהן אז ער בעהאַנדעלט זייא וויא זיינס־גלייכען, האבען זייא אָנ־געהויבען זיך מעהר צו איהם צו צולאָזען. ער אליין פלעגט אָפט געהן צו זייא אין דיא „נאָרים" — אזוי פלעגט ער רופען זייערע קליינע שטיבליך מיט קאמיש גע־דעקט — פלעגט מיט זייא רעדען, שפּעלען מיט זייערע קינדער. „נאראָנים! פלעגט ער צו זייא זאָגען, וואס מאכט איהר אָנשטעלען? איהר האלט מיך פאַר א פּריץ? איך בין דער זעלבער דיענער וויא איהר, נאָר אין איין אנדערער פעלל. וויא לאַנג איז, אז איך בין געגאַנגען אין שמאַטים און האב געטראָגען „שכוח־מנות" — ער האט זיך גאר ניט געשעהמט זייא צו דערצעהלען זיין ביאָגראַפיע. ראַבאָווסקי האט פיינד געהאט צו זיצען ליידיג, אז ער האט פאר זיך קיין ארבייט ניט געהאט, האט ער זיך גענומען לערנען מיט דיא קינדער פון דיא אָרימע, וואס האבען ניט געקענט צאָהלען קיין לעהרער. ער האט זיך דערצו גענומען מיט זיין גאַנצען כח, מיט דער גרעסטער ענערגיע. ער האט איינגעפיהרט איין ארט שולע אין מאַגיכא און האט גע־לערנט מיט דיא קינדער 1 שעה אלע טאָג. באלד פון אָנהויב האט ער געהאט 16 תלמידים, 6 יודישע און 10 קריסטליכע. ער האט געפּועלט בייא פּאָלינקאַ זיא זאָל אויך געבען א שטונדע, ווייל אין דער שולע האבען זיך גענומען 3 מיידליך. דאס גאַנצע געלד וואס ער האט פערדיענט האט ער אויסגעגעבען אויף דער שולע. משה ליכטינאָוו האט אפילו נישט געוואָללט ליידען, אז זיין טאָכטער זאָל געהן לערנען מיט דיא קינדער אין דער שולע, נאָר

ראבאָווסקי האט אַזוי לאַנג געערדט ביז ער האט אויסגעפיהרט זיינס. ביסלעכווייס איז ראבאָווסקי נעהנטער געוואָרען מיט פּאָלינקען. זיא איז געווען דאס ערשטע פּרויענצימער אין וועלכער ער האט דערקענט אַזוינע מעלות וואס ער וואָלט דאס קיינמאל נישט געגלויבט; ער האט אָנגעהויבען צו איהר צו האבען גרויס צוטרויען, מיט קיין מענשען אין דער וועלט האט ער אַזוי אָפען און פרייא נישט גערעדט וויא מיט איהר, נישט איין שעה פלעגען זייא אויסזיצען אין דיא שעהנע זומער־נעכט, אין גאָרטען און שמיסען פון ערנסטע זאכען.... דאָך האט ראבאָווסקי זיין פּלאַן וועגען דער אוניווערזיטעט נישט אויפגעגעבען, ער האט פלייסיג געלערנט און האט געהאָפט זומער אָוועקצופאָהרען קיין ק.... און אָבגעגעבען עקזאמען. עס איז אָבער אַוועקגעגאנגען איין זומער און דער אַנדערער, עס איז שוין געקומען דער דריטער און ראבאָווסקי איז אַלץ נאָך געזעסען אין מאָגילא. עס איז איהם גאר נישט איינגעפאַלען זיך צו פרעגען פאַר וואס ער איז נאָך נישט אַוועקגעפאָהרען. נישט ראבאָווסקי, נישט פּאָלינקא האבען דאריבער נאכגעטראכט, דאס לעבען איז פאר זייא ביידע זעהר אנגענעהם געווען, און מיט זייא איז אין זייערע הערצער געוואקסען א געפיהל וואס זייא האבען גאר נישט פערשטאַנען.... דערווייל זיינען זייא געווען צופריעדען און גליקליך....

4

דרייא ליבטיגע גליקליכע יאָהר זיינען שטיל אָהן רעש פאַראיבערגעגאנגען איבער פּאָלינקען מיט ראבאָווסקי'ן. פּאָלינקא פלעגט זיך זעהר היימליך פיהלען מ ט איהם; ווען ער פלעגט אמאל אַוועקפאָהרען אויף 2—3 טאָג, האט זיא ערשט דעמעלט געפיהלט, אז דיא וועלט איז אָהן איהם פּוסטע און פינסטער. דעמעלט פלעגט זיא זיך דערמאָנען אז ער מוז אמאָל אַוועקפאָהרען, און אַוועקפאָהרען אויף אייביג!....

— נאָ וואס איז? פלעגט פּאָלינקא זיך אליין פרעגען — ער וועט אַוועקפאָהרען? גאר נישט, חלעבען גאר נישט! אמת ער איז טאקי זעהר איין אָרענטליכער, א פיינער מענש, א גוטער, א געבילדעטער, א קלוגער מיט זעהר פיעל מעלות, איך שעץ איהם געוויס זעהר הויך.... אָבער מעהר נישט.... ער וועט געוויס קומען צו זיין ציעל און דיא פרוי גאָס וועט ווערן זיינע, וועט געוויס גליקליך זיין!....

אזעלכע געדאנקען פלעגען אפט דורכפליהען בייא פאלינקען אין קאפ, נאר בייא דעם ווארט „פרוי" פלעגט זיא פיהלען, אז עס טהוט איהר עפּעס א בריה אין הארץ.... ראבאווסקי האט אויך נישט איינמאל געקלערט וואס פאר א כח איהם האלט אזוי צוגעבונדען צו ליכטינאווס הויז, ער האט זיך אליין אפט פארווירפע געמאכט דאריבער און פלעגט קלערן: „דיר איז דא גוט, דערפאר געלוסט דיך נישט פון דאנען אוועקצופאהרען, דיר איז דא ליכטיג אוןווארם, דוא האסט וואס צו עסען, ביזט פריי, דאריבער ביזט דוא געווארען א לעדיג־געהער! דוא פערגעסט נאר אז דוא ביזט א פרעמדער! מע שעצט דיך וויל דוא ביזט ניצליך, און מען צאהלט דיר דערפאר געלד!... און פאלינקא?... בייא דעם געדאנקען פלעגט ער בלייבען שטעהן און נישט געהן ווייטער......

משה ליכטינאוו האט נישט געוואלט אוועקלאזען ראבאווסקי'ן און האט איהם געמאכט פאר סעקרעטאר בייא אללע זיינע געשעפטען, וועלכע זיינען מיט יעדען טאג געוואקסען. ליכטינאוו איז געווען א גוטער פאטער וויא אללע גוטע טאטעס, ער האט פיעל געזארגט פאר זיינע קינדער, און האט זייא געוויס געוואלט מאכען גליקליך; נאר ער האט זייא זעהר ווענינ געקענט! עס איז איהם אפילו קיינמאל אויף דיא געדאנקען נישט געקומען ער זאל זיך אמאל אויסריידען מיט זיין טאכטער און אויסהערען איהר ווילען; ער האט שטענדיג גערעכענט, אז קיינער קען נישט אזוי גוט זיין טאכטער וויא ער קען זיא, און אז ער איז מחויב זיא גליקליך צו מאכען נאך זיין פערשטאנד, און געפינען פון איהרעטוועגען א שידוך נאך איהר ווערטה, ד. ה. מיט א סך געלד און פון א גרויסער משפחה. פאלינקא איז שוין אריינגעגאנגען אין דעם 19טען יאהר. אז משה ליכטינאוו האט עפּעס אבגעקלערט צו טהון, האט דאס באלד געמוזט געשעהן. ער האט אנגעהויבען פיהרען קארעס־פאנדענציע מיט דיא וועלט־שדכנים, וועלכע האבען זיך נישט געלאזט לאנג איינ־בעטען און זיינען געקומען קיין מאגילא. איטליכער מיט זיין פאק חתנים אין קעשענע, איינער האט איבערגעיאגט דעם אנדערן, און וויא דיא הונגעריגע וועלף האבען זייא דערפיהלט מענשען־פלייש.... דער קארעספאנדענט בייא ליכטינאוו'ן איז געווען ראבאווסקי, און אויף איהם איז געפאלען דער גורל ער זאל פאהרען אנ־קוקען דעם חתן וואס מען האט אנגעשלאגען פאר פאלינקען אין דער שטאדט ג...— ביז צום לעצטען טאג האט פאלינקא מיט ראבאווסקי'ן אפילו נישט גערעדט

קיין ווארט ווענען זיין רייזע קיין נ...„ נאָר אז פּאָלינקא האט געהערט אז דער פאטער הייסט שוין איינלעגען ראבאָווסקי'ס זאכען אין וואָגען און שפּאנען דיא פערד, איז זיא צוגעגאנגען צו ראבאָווסקי'ן און האט אויפגעהויבען אויף איהם איהרע פארקלערטע אויגען. ראבאָווסקי האט א ציטער געטהון, עס האט זיך איהם אויסגעוויזען אז פּאָלינקא קוקט אויף איהם נישט אזוי וויא אלע מאל.

— איהר וועט געוויס מיר נישט אָבזאגען און וועט ארויסגעהן אביסעל אין גאָרטען, האט איהם פּאָלינקא שטילערהייט געזאגט.

דאס איז געווען אין איינעם פון דיא לעצטע טעג מאי, דיא זונן האט שוין רעכט געבראָטען, דער גארטען איז שוין אין גאנצען גרין געווען און פול מיט אראָמאט, דיא פיינעלעך האבען געזונגען לוסטיג, דיא היישעריקען האבען געבורטשעט, דיא קאָמארים האבען זיך ארומגעדרעהט און באזעצט ראבאָווסקי'ס שטרויענעם העט מיט דיא ברייטע רענדער, אונטער וועלכע מען האט ארויסגעזעהן זיינע לאנגע בלאָנדע האָר וואס האבען זיך צרוואָרפען אויף זיינע ברייטע אקסלען. דעם העט האט ער געטראָגען אויף דעם שפּיץ קאָפּ, מען האט ארויסגעזעהן זיין הויכען ברייטען שטערן מיט דיא גרויסע אויגען. ער איז געגאנגען גיך, האט געוואָרפען מיט זיינע לאנגע הענד און איז אביסעל וויא אונטערגעשפּרונגען. וויא ער האט דערזעהן פּאָלינקען אין דער אלעע, האט ער אָנגעהויבען צו געהן שטילער און איז צוגעגאנגען צו איהר.

— וואס זאגט איהר צו דער היינטיגע לופט? האט איהם פּאָלינקא געפרעגט און האט געקוקט אויף דיא ביימער.

— וואס זאל איך זאגען? האט ראבאָווסקי געענטפערט מיט א שמייכעל— איך זאָג, אז איבער דער לופט איז זעהר גוט צו רעדען ווען עס געהען אוים רייד, אָדער ווען מען וויל זאגען נישט דאס וואס מען טראכט.

פּאָלינקא האט א קוק געטהון אויף איהם מיט א פאָרוואורף.

— עס איז שוין צייט איהר זאָלט אויפהערען צו שפּעטען, יעדע זאך האט זיך זיין צייט. איך האב אייך עפּעס צו זאָגען... צו פרעגען... צוליעב וועמען פאָהרט איהר איצט קיין נ....?

— צוליעב אייך.

— איהר האט מיך דען געפרעגט צו וויל איך אז איהר זאלט פאהרען, צו איז דאס פאר מיר גוט צו שלעכט?

ראבאָווסקי איז געבליעבען וויא פערשטיינערט, דאס הארץ האט איהם אזוי געקלאפט, אז ער האט נישט געקענט געהן וויטער. עס איז איהם אויפגעגאנגען דער געדאנקען: אפשר נאר איך מיך נישט אָב, אפשר האט זיא מיך טאקע ליעב.

— וויפיעל ווערטער האט איהר אויסגערעדט אויף דעם וואָרט „פרייהייט", האט פאָלינקא ווייטער געזאגט, וויפיעל מאל האט איהר אליין געזאגט אז יעדער מענש מוז זיך פריהער אָנפרעגען בייא זיין שכל און דערנאך בייא זיין הארץ? צום סוף האט איהר מיך נישט געפרעגט און האט מיר קיין צייט נישט געגעבען איך זאָל מיך אָנפרעגען בייא מיין שכל, בייא מיין הארץ? אָ, ראבאָווסקי! איהר אלליין נימ אייער האנד דערצו מיר מיין פרייהייט אוועק צו נעהמען, דאס איז נאך ערגער...

— פאָלינקא! האט ראבאָווסקי איהר איבערגעשלאָגען דיא רייד, איהר ווילט נישט אז איך זאָל פאָהרען קיין נ....? פאר וואס האט איהר מיר ביז היינט נאר נישט געזאגט?.... איך בין ענטשלאָסען, איך פאָהר נישט מעהר....

— שאט, נישט געחאפט, האט פאָלינקא געענטפערט און איהם אָנגענומען בייא דער האנד, פון וואנען נעהמט איהר, אז איך וויל נישט איהר זאָלט פאָהרען קיין נ...? וואס פאר א רעכט האט איהר צו קלערען אזוינס?

ראבאָווסקי איז וויא אראבגעפאלען פון דעם זיבענטען הימעל.... אָ יא, דוא האסט נאר קיין צייט נישט געהאט — האט ער בייא זיך געקלערט, דוא האסט צו הויך געקוקט און האסט פריהער בעדארפט וויסען דיין אָרט. —

מיט איינמאל האט מען דערהערט פון דער ווייטענס א דינן זילבערן קול'כין: ראָזאליע איז שוין אויסגעלאָפען דעם גאנצען גאָרטען און האט געזוכט ראבאָווסקי'ן; ער זאָל שוין פאָהרען.

— נעהמט, האט פאָלינקא געזאגט און האט איהם גענעבען דיא האנד. ער האט זיא אזוי צונעקוועטשט אז פאָלינקא איז אזש רויטה געוואָרען. זיא האט אויף איהם עטליכע מינוט געקוקט מיט אזוינע אויגען, אז ראבאָווסקי האט דיא בעדייטונג נישט פערשטאנען.

— „אוי, נישט דאס האב איך געוואָלט זאגען — האט פאָלינקא געקלערט, אז ראבאָווסקי איז שוין געזעסען אין דעם וואגען און דאס קלאפּען פון דיא רעדער האט זיך געהערט פון דעם הויף — גאָט ווייסט, אז נישט דאס האב איך איהם געוואָלט זאָגען.... פאר וואס האב איך איהם אזוי געזידעלט? אָ, טהייערער! ויא וואָלט ער זיך דערפרעהט, ווען איך זאָל איהם געוועזן זאגען וואס איך טראָג אין הארץ!... און איך האב איהם אזוי אָבגעהאקט דיא פליגעל!... איך וועל שוין קלוגער זיין: ער וועט נאָר קומען פון נ... וועל איך איהם באלד זאָגען, אין גאנצען אויסזאָגען!...

עס זיינען פערגאנגען מעהר וויא צווייא חדשים, ראבאָווסקי איז שוין לאנג צוריק געקומען פון דער שטאָדט נ... מיט גוטע בשורות, דער חתן איז איהם גע־ פעלען, און פאָלינקא האט איהם נאך אלץ נישט געזאגט „אין גאנצען“, זיא האט אָבגעלעגט פון איין טאָג אויף דעם אנדערן: מאָרגען, מאָרגען וועל איך איהם זאָגען......

אז ראבאָווסקי איז צוריקגעקומען קיין מאָגילא, האט ער געטראָפען א בריעף פון זיינעם א חבר פון ק... ער האט איהם גערופען קיין ק... און האט איהם פער־ זיכערט, אז דעם עקזאמען וועט ער געוויס אויסהאלטען און וועט נאך האבען (א לעהרער שטעלע) אויך אויף א יאָהר. ראבאָווסקי האט איהם מיט דאנק אָבגע־ ענטפערט און האט איהם צוגעזאגט צו קומען אין מאָנאט אָקטאָבער קיין ק...... פאָלינקא האט געזעהן אז ער גרייט זיך אן צו פאָהרען... אויף אייביג...

עס איז געווען דעם 15טען אויגוסט, אין א ווארעמען אבענד, דיא פינסטערע נאכט מיט איהר שווארצען הימעל האבען אראָבגעקוקט אויף דער ערד, דיא ביימער האבען זיך געסודעט צווישען זיך, דיא נאטור איז געשלאָפען... ראבאָווסקי איז ארויסגעגאנגען אין גארטען שפּאצירען. אין דער פינסטערער נאכט האט מען קוים בעמערקט זיין הויכע פיגור ארומגעהן טריט בייא טריט אין דער אלעע. פּלוצים האט ער זיך אנידערגעשטעלט: צו זיינע אויערען זיינען צוגעפלויגען עטליכע אַקאָרדען, פון א בעקאַנטער מעלאָדיע. דאס האט פאָלינקא געשפּיעלט איהר גע־ ליעבטע אומעטיגע פאנטאזיע „דומקא“.... ראבאָווסקי האט זיך פערוואונדערט: עס איז שוין געווען 12 אוהר און זיא שפּיעלט נאך. ער איז צוגעגאנגען צום פענסטער פון איהר צימער. דיא אומעטיגע מעלאדיע האט איהם גערעדט צום

הארצען, עס האט זיך איהם אויסגעוויזען, אז עמיצער רעדט און וויינט...... מיט אמאל האט זיך דער געזאנג איבערגעריסען אין מיטען.... עס איז אוועקגעגאנגען א 10 מינוט, האט ער דערזעהן פון־דעם אנדערן עק אלעע א ווייסע פיגור אקעגען איהם.... ער האט זיך געלאָזט געהן און איז פלוצים געבליבען שטעהן... ער האט דערזעהן, אז דאס איז א מענשליכע געשטאלט וואס איז שוין ניט ווייט פון איהם געווען.... דער שרעק איז אלע מאל גרעסער געוואָרען, פון דעסטוועגען איז ער געגאנגען ווייטער און ווייטער, ביז די ווייסע פיגור איז איהם אויף די הענד גע־פאלען......

— ראבאָווסקי!!!

— פאָלינקא!!!

....

דער טונקלער אבענד האט גאנץ אומגעריכט צוזאמענגעבראכט די צוויי ליעבענדע וואס האבען זייט לאנגער צייט געהאלטען בסוד איינער פאר דעם אנדערן און פאר זיך אליין זייערע געפיהלע.... ראבאָווסקי׳ס געזונדע הענד האבען שטארק געהאלטען די ציטערדינע פאָלינקא, וועלכע האט געוויינט מיט זיסע גליקליכע טרעהרען.... נאָר די שטילע נאכט מיט דעם קליינעם ווינטעלע וואס האט זיך ארום זיי ארומגעדרעהט, האבען געהערט וואס ראבאווסקי מיט פאָלינקא האבען גערעדט....

א העל בלויער פאס האט זיך געוויזען אויף דעם הימעל; די זונן איז נאך נישט אויפגעגאנגען, נאָר א קיהל ווינטעלע האט זיך צושפּיעלט, די גרויע טהוי האט פארזילבערט דאס גראז; פון דעם הימעל האבען מאט אראָבגעקוקט די לעצטע שטערן — ווען די צוויי ליעבענדע זיינען זיך צוגאנגען....

* * *

צעהן גליקליכע טעג זיינען אריבער געפלויגען פאר ראבאָווסקי׳ן און פאָלינקען, צעהן טעג, פאר וועלכע זיי וואָלטען נישט גענומען קיין 10 יאָהר לעבען. די עלטערן האבען נאָר נישט געקענט פערשטעהן וואס מיט פאָלינקען איז פאָרגע־גאנגען, וואס מיט איהר איז געוואָרען: זי האט גאנצע טעג געזונגען און גע־שפּיעלט פרעהליכע ניגונים, געקושט די מוטער אלע מינוט, אוועק געשענקט די דיענסטען העלפט פון איהרע קליידער. אפילו די קליינע ראָזאליע האט זיך אויף

נישט נענוג נעקענט פארוואונדערן אויף דער פערענדערונג וואס איז פארגעגאנגען מיט פאלינקען. דיא עלטערן האבען נערעכענט אז פאלינקא איז נעווים צופריעדען, וואס זיא וועט אין גיכען א כלה ווערן.... א, עלטערן! איהר האט ליעב אייערע קינדער, נאר איהר קענט זייא נישט!...

דיא צעהן טעג זיינען געשווינד איבערגעלאפען וויא אללע טעג פון דעם מענשענס לעבען און אויף מאנילא האט זיך פלוצלינג אויסגעגאסען א שרעק־ליכער שטורם, אויף וועלכען קיינער האט זיך גאר נישט גערעכנט...... צו משה ליכטינאוו איז ארונגעקומען א חתן זעהר א רייכער און א פיינער יונגער מאן. ער האט זיך נעהאלטען שטאלץ, גרויס, אריסטאקראטיש, ער האט פערבלענדעט דיא אויגען מיט זיין פראנצעזיש רעדען און מיט זיין עשירות. ער איז משה ליכטינאוו זעהר געפעלען און זיין ווייב חנה האט פשוט אנגעקוואלען פאר פערגניגען. אויף דעם פינפטען טאג האט ער געבעטען בייא פאלינקען דיא האנד. זיא האט איהם אבער אבגעזאגט און ער האט נעביך געמוזט מיט בזיונות אוועקפאהרען פון מאגילא.

פאלינקעס עלטערן זיינען געווען אויסער זיך און האבען דאס גאר נישט גע־קענט פערשטעהן.

משה ליכטינאוו איז אריינגעקומען צו דער טאכטער אין צימער און האט זיך געווענדעט צו איהר מיט דיא ווערטער:

— זאג מיר חאטש, מיין יוריסט, מיט וואס געפעלט דיר נישט דער חתן? וואס פאר א חסרון האסט דוא אין איהם געפונען?

— איך האב אין איהם קיין שום חסרון נים געפונען, האט פאלינקא געענט־פערט, ווייל איך האב בייא איהם נישט געזוכט נישט קיין מעלות, נישט קיין חסרונות.

— איך פערשטעה נישט וואס דוא זאגסט, האט איהר דער פאטער געזאגט.

פאלינקא איז פלוצים אויפגעשטאנען און האט מיט א ציטערדיג קול זיך געווענדעט צום פאטער:

— טהייערער פאטער! איך קען דיך שוין מעהר נישט נארען.... איך מוז דיר דעם אמת זאגען... איך קען נישט זיין קיינעמס כלה... איך ליעב ראבאווסקין... אונזער ראבאווסקין! און ער מיך אויך... איך וויל זיין זיינע...

וויא א דונער האבען דיא רייד געטראָפען משה ליכטינאָוו, ער איז שיער נישט אראָבגעפאַלען פון דער שטוהל און האט זיך אָנגעהאַפּט ביים עק טיש, דיא הענד האבען איהם געציטערט. עטליכע מינוט איז ער געזעסען פארשטיינערט אין האט נישט געקענט ארויסברענגען קיין וואָרט. א שרעקליכע קללה האט ער ארויס־געלאָזט פון זיין מויל און ניט מיט זיין קול האט ער א געשרייא געטהון: חנה!!

חנה איז אריינגעלאָפען אין צימער נישט טויט נישט לעבעדיג, זיא האט געוואָרפען איהרע אויגען באַלד אויף דעם מאַן, באַלד אויף דער טאָכטער, זיא האט געפיהלט אז דאָ איז געוועזען עפּעס שרעקליכעס.

משה ליכטינאָוו האט איהר מיט דעם פינגער אָנגעוויזען אויף פּאָלינקען, וועלכע איז געשטאַנען בלאַסער פון דער וואַנד:

— „חנה! זיא זאגט.... ראבאָווסקין.... זיא האט איהם ליעב. חא! חא! חא!“ ער האט זיך אזוי שטארק צולאכט און מיט אזא משונה קול, אז דיא פענסטער האבען געקלונגען.

. . . .

דעם איינענעם טאָג מיט 2 שעה שפּעטער, איז ראבאָווסקי געזעסען אין דעם קערעדזש, וועלכער האט איהם פאר 3 יאָהר געבראַכט פון גאָטליב קיין מאָניקאַ, דיא דרייא פערד האבען איהם וויעדער צוריקגעפיהרט קיין גאָטליב, וואוהין מען האט איהם געבעטען עקסטרא פאָהרען זיך זעהן מיט א מענשען. הינטען איז נאכ־געפאָהרען משה ליכטינאָוו. פאר נאכט זיינען זייא אָנגעקומען קיין גאָטליב און האבען זיך אָבגעשטעלט אין א קליין שטיבעל. אין עטליכע מינוט ארום איז אריינ־געקומען אין שטיבעל דער פּריסטאוו מיט א סאָלדאט. א שעה שפּעטער איז שוין ראבאָווסקי געוועזען פארשלאָסען אין א פינסטער חדר: ער האט בייא זיך נישט געהאט קיין פּאספּאָרט. משה ליכטינאָוו האט שכל געהאט אָבצואַרבייטען א געשעפט!......

משה ליכטינאָוו איז אייגענטליך גאר נישט געוועזען אזא שלעכטער מענש וויא דיא לעזער קענען קלערען. קיין גרויסער פאנאטיקער איז ער — וויא איהר זעהט — נישט געוועזען. ער איז נאָר געוועזען א גרויסער עקשן, וואס האט פון זיך געהאַלטען א וועלט. ווען מען זאָל איהם געוועזען פריהער ביסלעכווייז פאָרבערייטען, וואָלט ער

זיך אפ״ער געווען באקלערט, אז ראבאָווסקי איז ווערטה צו זיין פאָלינקעס חתן, חאָטש ער איז נישט געווען רייך, ובפרט אז זיא האט איהם אזוי ליעב געקריגען; נאָר מען האט איהם מיט אמאל איבערגעצויגען דאס שטריקעל, דערפאַר האט עס געמוזט איבערגעריסען ווערן, ער האט גערעכענט, אז אזא אָרים בחור וויא ראָ״באָווסקי, וועלכען ער האט צו זיך אריינגענומען וויא אן אייגען קינד, האט געקענט האבען דאס עזות, ליעב צו קריגען זיין איינציגע טאָכטער אָהן זיין וויסען — איז ער ווערטה מען זאָל איהם הענגען אָדער טרענקען. משה ליכטינאָוו איז אזוי אויפ״געבראכט געווען, אז ער האט גאר נישט געוואָלט איבערלעגען, צו מהוט ער גוט, צו שלעכט. וויא ער האט נאָר באוואָרינט ראבאָווסקי׳ן, איז ער געפאָהרען אהיים און האט אָנגעהויבען ארבייטען מיט פאָלינקען, דווקא אָהן כעס, נאָר מ׳ט ווייכע רייד. ער האט איהר דערצעהלט, אז ראבאָווסקי, וויא ער איז געוואָהר געוואָרען, אז פאָלינקא האט זיך מודה געווען פון זייער ליעבע, האט ער זיך געבעטען; אוועק צו פאָהרען קיין ק... און האט איהם געגעבען צו פערשטעהן, אז נישט פאַר גרויס ליעבע האט ער פאָלינקען געוואָללט, נאָר דערפאַר ווייל מען וועט איהר געבען א גרויסען נדן, און נאך אזעלכע ווערטער, וואס האבע: אנגאַנג ווייניג געווירקט אויף פאָלינקען. זיא האט גוט געקענט ראבאָווסקי׳ן. נאָר משה ליכטינאָוו האט נישט געשלאָפען, ער האט זיין טאָכטער ליעב געהאט און האט נישט געזשאַלעוועט קיין כוחות ארויסצוטרייבען פון איהר קאָפּ דיא געדאַנקען פון ראבאָווסקי׳ן, ער האט איהר געוויזען א וויכטיגען סימן, אז ראבאָווסקי האט זיא שוין לאנג פארגעסען, ווייל ער שרייבט איהר אפילו קיין בריעף נישט. דיא אָרימע פאָלינקא, זיא האט ניט געוואוסט, אז ראבאָווסקי זיצט פערשלאָסען. דיא לעצטע ווערטער האבען שוין געהאַט אווף איהר איין איינדרוק, זיא האט ארויסגעקוקט אויף א בריעף א וואָך, 2, 3 און 4, פיעל טרעהרען האט זיא פארגאָסען, זיא האט שוין אויפגעהערט צו בעשולדיגען דיא עלטערן: זייא זיינען געווען אומגליקליך גלייך מיט איהר.

אזוי זיינען פערגאנגען פאַר פאָלינקען 2 מאָנאט, זיא האט נישט געגעסען, נישט געטרונקען, נישט גערעדט און נישט געוויינט, זיא איז שטענדיג געזעסען ביים פענסטער און האט ארויסגעקוקט אין הויף — ביז זיא איז קראַנק געוואָרען און האט זיך געמוזט לעגען אין בעט אריין. דיא עלטערן האבען זיך איבערגעשראָקען און האבען זיך ענטשלאָסען זיא צו פיהרען קיין גאָטליב צו א דאָקטאָר. חנה האט

געהאט מיט משה'ן א לאנגען שמיעס און האט איהם געבעטען ער זאל רחמנות האבען אויף איהר קראנקער טאכטער און זאל צוריק ברענגען ראבאוויסקי'ן, זיא האט איהם געקושט דיא הענד און דיא פיס און האט זיך בעגאסען מיט טרעהרען. איין מינוט האט איהם א בראט געטהון דאס הארץ און א פונק האט זיך דארט אויף א רגע אנגעצונדען — נאר ער איז באלד וויעדער פערלאשען געווארען; ער האט זיך נישט געקענט איבערברעכען און איז שוין צו וויט פערגאנגען . . . חנה האט יענע נאכט נישט געשלאפען. 3 אוהר איז זיא שטילערהייט אריינגעגאנגען זעהן וואס פאלינקא טהוט. פאלינקא איז געלעגען מיט אפענע אויגען און האט נים געוויינט, נאר 2 שמאלע גרינע פאסען האט מען בעמערקט אויף איהרע בלאסע איינגעפאלענע באקען.

— פאלינקא! האט דיא מוטער געזאגט און האט זיך אנגעבויגען צו איהר. דוא שלאפסט נישט? וויין נים, מיין טהייער קינד, ער וועט נאך קומען צו אונז... צו דיר . . .

פאלינקא האט געוויסט וועמען דיא מוטער מיינט מיט דעםווארט „ער“, זיא האט אפילו קיין ריהר נישט געטהון מיט קיין אבר, נאר דיא שווארצע אויגען אין וועלכע עס האט געשפיעלט א פייער'ל, האט זיא אויפגעהויבען און געגלאצט אויף דער מוטער און האט שטיל געענטפערט:

— ניין, מאמעניו, ניין, ער וועט שוין נישט קומען, ער איז בייא מיר גע־שטארבען....

דעם אנדערן מארגען האט מען פאלינקען מיט גרויס מיה אריינגעזעצט אין א קערעדושע, משה מיט חנה'ן זיינען געזעסען בייא דיא זייטען און מען איז שטיל געפאהרען קיין גאטליב. עס איז געווען א וואלקענדיגער מארגען מיט א גרויסער בלאטע, עס האט געמראקעט א קאלטער רעגען. משה האט ארויסגעקוקט אויף דעם וועג, ער האט מורא געהאט צו קוקען אויף חנה'ן, וועלכע האט נישט אויפ־געהערט צו וויינען. פאלינקא איז געלעגען אנגעשפארט אויף דעם פאטער, איהרע אויגען האבען היינט מעהר געגלאנצט וויא אללע מאל און אויף דעם פנים האט געשפיעלט א פארב, זיא איז היינט געווען אביסעל מונטערער און האט 2 מאל ארומגענומען דיא מוטער און האט זיא געקושט, דערנאך האט זיא אנידער געלייגט דעם קאפ צום פאטער אויפ'ן הארץ און האט איהם געקוקט גלייך אין דיא אויגען.

משה ליבטינאָוו האט זיא צוגעקוועטשט צום הארצען, פּאָלינקא האט געחאפּט זיין האנד און האט זיא געוואָלט צוטראָגען צום מויל, ער האט געשווינד צוגעחאפּט דיא האנד, ער האט גוט פערשטאנען, אז ער אליין איז דער גאנצער חייב... עס האט שוין אָנגעהויבען ווערן נאכט, ווען דער קערעדזש האט זיך אָבגעשטעלט בייס ברעג טייך, איבער וועלכען מען האט זיך בעדארפט אריבערשיפען אין שטאָדט אריין.

דער גאָטליבער געפעננגים שטעהט בייא דעם אנדערן ברעג. ראבאָווסקי איז געזעסען ביים פענסטער און האט געקוקט וויא דער טייך ווערט איינגעהילט אין א געדיכטען טומאן. עס איז געווען שטיל און מען האט נאָר געהערט וויא דיא פערד וואס האבען ליבטינאָוו מיט זיין פאמיליע געבראכט צום ברעג, האבען געקלאפּט מיט דיא פּאָדקאָוועס אין דעם זאמד. דער קוטשער איז אראָב געקראָכען פון דער פּאָזלע, האט צוגעלעגט ביידע הענד צום מויל און אָנגעהויבען צו שרייען:

— פּאראָם!!! פּא — א — ראָם!!!

ראבאָווסקי האט זיך צוגעקוקט צום קוטשער און האט דערקענט זיין קול, ער האט אויך דערקענט דעם קערעדזש מיט דיא 3 פערד פון מאָגילא, ער האט זיך שטארקער צוגעקוקט און דערזעהן משה ליבטינאָוו, דערנאך חנה'ן און פּאָ־לינקען! ראבאָווסקי האט זיינע אויגען נישט געגלויבט, דאס הארץ האט איהם אזוי געקלאפּט, אז ער האט זיך געמוזט צוזעצען אויף עטליכע מינוט.

דער פּאראָם איז דערווייל שטיל געגאנגען פון יענעם ברעג, אז ראבאָווסקי איז ווידער צוגעגאנגען צום פענסטער, איז שוין דער קערעדזש מיט דיא פערד גע־שטאנען אויף דעם פּאראָם, 4 פּאראָמשטשיקעס האבען זיך געלייגט אויף דעם שטריק און דער פּאראָם האט זיך שטיל געגליטשט אויף דעם וואסער וויא אויף גלאָז. דער ווינד האט שוין לאנג צושלאָגען דיא חמארעס, עס איז שוין געוואָרען נאכט און דיא שטערן האבען אָנגעהויבען לייכטען איינער נאך דעם אנדערן. פּאָלינקא האט זיך געבעטען אראָב אויף דעם פּאראָם, זיא האט געזאגט, אז זיא פיהלט זיך בעסער. משה ליבטינאָוו האט זיא וויא א קליין קינד אראָבגעשטעלט אויף דעם פּאראָם.

ראבאָווסקי האט דאס געזעהן, ער האט געערעבענט, אז דאס פאָהרען זייא קיין גאָטליב צוליעב איהם, דאס ערשטע מאל זייט ער איז געזעסען אין פעסטונג,

האבע זיך זיינע אויגען וויא צווייא קוואלען געעפענט און הייסע טרעהרען האבען זיך א גאס געטהון פון זייא. דאס זיינען געוועזן טרעהרען פון פרייד.

פאלינקא האט געזאגט דעם פאטער ער זאל רוהיג זיין, זיא וועט זיך אליין אביסעל איבערגעהן אויף דעם פאראם. משה האט זיך צוריק אריינגעזעצט אין קערעדזש און חנה האט געדרימעלט. פאלינקא איז צוגעגאנגען צו דיא פערענטשעס פון פאראם, האט זיך אנגענומען אן זייא מיטביידע הענד און האט אראבגעקוקט אויף דעם שטילען וואסער, נאך דעם האט זיא אויסגעדרעהט דעם קאפ צו דעם קערעדזש, האט געקוקט עטליכע מינוט, דערנאך האט זיא א ווארף געטהון דיא אויגען צום הימעל און מיט דיא לעצטע כוחות האט זיא זיך אנגעהאפט בייא דער פארענטשע, האט זיך אויפגעהויבען אויף ביידע הענד און איז אריינגעשפרונגען אין וואסער!...

דיא פאראמשטשיקעס האבען זיך דרייא מאל איבערגעצלמ׳ט, און אז משה ליכטינאוו מיט חנה׳ן זיינען אויפ׳ן ברעג ארויסגעשפרונגען פון דעם קערעדזש און האבען א קוק געטהון אויפ׳ן טייך, האבען זייערע אויגען דערזעהן וויא א האנד איז ארויסגעשוואומען אויף דעם וואסער, גלייך וויא זיא וואלט געבעטען היכפע און איז פערפאלען געווארען אין דיא גרויסע חוואליעס...

ראבאווסקי׳ס אויגען האבען געזעהן דיא גאנצע סצענע...

* * *

דאס לעצטע ווארט:

אויף דעם הייליגען ארט פון דער שטאדט גאטליב, אונטערן בארג, שטעהן צווייא שטיינער, הינטער זייא ליגען 2 יונגע מענשען: פאלינקא ליכטינאוו און שלמה ראבאווסקי. נאך פאלינקאס טויט האט ראבאווסקי אבגעלעבט צווייא שרעקליכע יאהר. ווען פאלינקא האט זיך איבערגעקעהרט איבער דיא פערענטשעס פון דעם פאראם און האט זיך אריינגעווארפען אין טייך, האט זיך בייא ראבאווסקי׳ן איבערגעקעהרט דער מוח אין קאפ... פון דער צייט אן האט ער זיך ארומגעשלעפט פון שטאדט צו שטאדט בארפוס און אבגעריסען און האט זיך נאכגעפרעגט צו מען האט געהערט וויא פאלינקא האט געכטען געשפיעלט דיא פאנטאזיע „דומקא“.... ביז ער איז געקומען קיין גאטליב, דיא דארטיגע יודליך האבען איהם נישט געוואלט לאזען איבערנעכטיגען.

דעם אנדערן טאג האט מען איהם געפונען טויט אויף פאלינקעס קבר......

אידישע ליטעראטור.

אונטער דיעזען נאמען זיינען בײ אונז יעצט ערשיענען די פאלגענדע אויסגעוועהלטי ווערקע פון די בעסטע אידישע ליטעראטען און פאָעטען.

אברהם אבינו׳ס לעבענס־בעשרייבונג, א. ראזענבערג,	3
אויפגעקומענער גביר, שלום=עליכם,	3
או מען זאָגט משוגע, גלויב, י. ל. פרץ,	3
אידען אין פרס ומדי, א. טאנענבוים,	3
איזאבעלא׳ס נשמה, ל. ראבינאוויץ	5
אייזיק׳ל שוחט, י. ל. פרץ,	3
אינדיען (דאָס לאַנד), י. דינעזאהן,	5
אין שטראָם פון רעוואלוציאן, מ. דאַנצים,	5
דער אלטער און דער נייער דור (דור הולך ודור בא), א. גאָלדפאדען,	15
ארץ־ישראל פושקע, מ. ספעקטאָר,	3
בארדיטשעווער טהעאטער, שלום=עליכם,	5
בארדיטשעווער טראמוואי און האָטעלען, שלום=עליכם,	5
באשערט אנ׳אונגליק, שלום=עליכם,	3
בבל (דאָס לאנד), י. דינעזאהן,	5
ביי׳ם דאָקטאָר, שלום=עליכם,	3
בלינדער בעטלער, א. באראף,	3
בן יחיד, ב. גארין,	3
בשעת מגפה, י. ל. פרץ,	3
גאלדעלע, מ. ספעקטאָר,	3
גיטעלע׳ס יום־כפור, י. דינעזאָהן,	3
גימנאזיע, שלום=עליכם,	3
געלד און לעבען, ד. עדעלשטאט,	3
דור הפלגה, א. גאָלדפאדען,	5
היינריך היינע, נ. מ. באבאד,	3
הכנסת כלה, י. ל. פרץ,	3
א וויגרישנער בילעט, שלום=עליכם,	3
ווילדע מענשען אין אויסטראַליען, א. קאָטיק,	3
ווענס=לייט, בילדער פון מ. ספעקטאָר,	5
ווערא, ד. עדעלשטאט,	3
זעלדע געהט אין טהעאטער, ב. גאָרין,	3
חינא (דאָס לאנד), י. דינעזאָהן,	5
דער חלום, י. ל. פרץ,	3
חסידישע מעשה׳לעך, י. ל. פרץ,	10
דאָס טעפעל, שלום=עליכם,	3
יאנקעל פעססימיסט, י. ל. פרץ,	3
ירחמיאל׳קע,	3
א בעם פון א יודענע, י. ל. פרץ,	3
ל״ג בעומר, שלום=עליכם,	3
ליטעראַרישע בריעף, ג. זעליקאָוויץ,	5
דער ליץ, י. ל. פרץ,	10
מאַן און ווייב, מ. ספעקטאָר,	3
דער מאהלער, ד. עדעלשטאט,	3
מענדעל ברייגעס, י. ל. פרץ,	3
מעשה׳לעך און חלומות, י. ל. פרץ,	3
מעשה׳לעך פון דול=הויז, י. ל. פרץ,	15
משופע, י. ל. פרץ,	3
משוגענער בטלן, י. ל. פרץ,	3
משוגענער פילאָזאָף, א. גאָלדפאדען,	15
די מוסרים, ב. גארין,	3
דער משולח, י. ל. פרץ,	3
גיט קיין גלייכע פאָאָר, בן אביגדור,	3
נייער ראבינער, ש. פרוג,	3
נעבאך, ב. גארין,	3
נעילה, י. ל פרץ,	3
די נשמה, י. ל. פרץ,	3
עגיפטען (דאָס לאַנד), י. דינעזאָהן,	15
ערקעלטונג און קאַטאַר, א. טאנענבוים,	3
אַנ׳עצה, שלום=עליכם,	3
פאָעזיע, י. ל. פרץ,	5
דאָס פינטעלע יוד, א. גאָלדפאדען,	5
א פעקעל בריעף, י. ל. פרץ,	5
פערעלע, שלום=עליכם,	3
פרעה׳ס יורשים, י. ל. פרץ,	3
פונ׳ם פריזיוו, שלום=עליכם,	3
פישעל דער מלמד, שלום=עליכם,	5
א פערשטערטער שבת, י. ל. פרץ,	3
דער פעטער שכנא מיט דער מוהמע יאחנע, י. ל. פרץ,	3
דער פעטער פיני מיט דער מוהמע רייזע, שלום עליכם,	3
פריינקעל׳ס שריפטען,	5
צו וואָס טויג טהעאטער, ב. פייגענבוים,	3
צוויי קברים, ש. ראבינאָוויץ,	3
צוויי פעסלאך ווייך, מ. ספעקטאָר,	3
דער קאר קאָנדוקטאָר, ד. עדעלשטאט,	3
קליינע מעשה׳לעך, י. ל. פרץ,	3
די רומענישע אידען אין אמעריקא, ד. מ. הערמאלין,	3
רייזע בילדער, י. ל. פרץ,	10
דאָס שטריימעל י. ל. פרץ,	3
שלום=פיוווישקע, מ. ספעקטאָר,	3
שמשן שלמה מיט זיינע פערד, י. דינעזאָהן,	3
שמעריל׳ס שמחה, מ. ספעקטאָר,	3
שרה פעגי, מ. ספעקטאָר,	3
שרה׳לע, מ. ספעקטאָר,	3

צו בעקומען בײ אלע בוכהענדלער ווי אויך בײ די פערלעגער:

היברו פאבלישינג קאמפאני,

83־85־87 קאנאל סטריט, נו־יאָרק.

— דער —

אידיש אמעריקאנער רעדנער

א ריעזען ווערק אין אונזער מאמע לשון.

דער אידיש אמעריקאנער רעדנער, ענטהאלט 600 זייטען אנגעפילט מיט דיא בעסטע און פאפולערסטע רעדעס געשריבען אין די שעהנסטע און דייטליכסטע אידיש, פון די גרעפסטע אידישע רעדנער אין אמעריקא, ווי אויך פון דיא בעריהמטע אידישע שריפטשטעללער, וועלכע האבען ספעציעל געשריבען פאר דיעזע ענציקלאפעדיע פון רעדנער קונסט וואס וועט בלייבען אלס דער שעהנסטער מאנומענט פון קונסט אין אונזער מאמע לשון.

דער אידיש אמעריקאנער רעדנער, ענטהאלט א גרויסע הקדמה איבער די קונסט פון האלטען א רעדע וויא אויך פיעלע רעדעס צו האלטען ביי א ברית, א מזל־טוב, א פדיון הבן, א בר מצוה, א תנאים, א חתונה, זילבערנע און גאלדערנע האכצייטען, ביי א לויה, שטעלען א מצבה, חנוך הגדר א. ז. וו.

דער אידיש אמעריקאנער רעדנער, ענטהאלט אויך פרעכטיגע רעדעס פיר לאדזשען, פעראיינען, קלאבס, געבורטס־טאג פארטיעס, סיום התורה און ציוניזמוס, רעדעס פיר יוניאנס און העכסט בעלעהרענדע פאטריאטישע רעדעס פיר אללע אידישע ימים־טובים צו האלטען אין שוהל און אין האלל, וויא אויך א בוקעט הומאריסטישע רעדעס צום לאכען ביי געוויסע געלעגענהייטען.

דער אידיש אמעריקאנער רעדנער, איז רעדאקטירט פון **פראפעסאר ג. זעליקאוויץ,** (ספבטיון, ליטווישער פילאזאף) וועלכער האט אלס רעדאקטאר פון בוך, אליין אויך געשריבען צעהנדליגע רעדעס פיר יעדע געלעגענהייט.

ענגלישע רעדעס.

דער אידיש אמעריקאנער רעדנער האט אויך א ביילאגע פון פערשיעדענע ענגלישע רעדעס, פיר אמעריקאנאזירטע אידען וועלכע קענען שוין רעדען אין דער לאנד'ס שפראכע, דיעזע ענגלישע רעדעס זיינען גענומען פון די בעסטע און גרעסטע אמעריקאנער רעדנער ביכער און בעארבייטעט נאכ'ן אידישען געשמאק.

בר־מצוה רעדעס.

א בעזונדער טהייל פון דעם **אידיש אמעריקאנער רעדנער,** איז געווידמעט פיר בר־מצוה רעדעס, וואס יעדע פון זייא איז א פערל, און געשריעבען פון דיא גרעסטע פאבליזיט און פעדאגאגען. די בר מצוה רעדעס זיינען אין 3 פערשיעדענע שפראכען אין אידיש ענגליש און העבראאיש.

פרייז פיר דעם אמעריקאנער רעדנער מיט דיא בר מצוה רעדעס	150
פרייז פיר די בר־מצוה רעדעס אליין, פאפיער באנד 35, קלאטה באנד,	50

צו בעקומען ביי אלע בוכהענדלער, ווי אויך ביי די פערלעגער,

היברו פאבלישינג קאמפאני.

87־85־83 קאנאל סטריט, נויארק.

מאסליאנסקי'ס דרשות

אין בוך־פארם

ווער האט דאס אמאל ניט געהאט דעם פערגניגען צו הערען דעם פאלקס־רעדנער מאסליאנסקי? מאסליאנסקי'ן הערען אלע. יעצט זיינען די בעסטע רעדעס פון דעם מטיף מאסליאנסקי ערשיענען אין בוך־פארם, דאס בוך וועט בעגעגענט ווערען מיט פרייד ביי די אלע וואס האבען געהערט אמאל מאסליאנסקי'ן.

שוין יאהרען לאנג אז מאסליאנסקי האלט זיינע פארטרעגע אלע פריי־טאג איוף דער נאכט אין דעם „עדיוקיישיאנאל אלייענס" פאר הונדערטע צוהערערס.

מאסליאנסקי'ס רעדעס זיינען אימער א שטארקע פראפאגאנדא פאר העכערע אידעאלען, פאר א ריינעם אידישען לעבען, פאר אידישע איינינ־קייט און אידישער זעלבסטבעוואוסטזיין.

ניט אומזיסט איז מאסליאנסקי א ליעבלינגס־רעדנער ביים אידישען פובליקום.

מאסליאנסקי איז ניט קיין בעל־דרשן, נור א מטיף. א בעל־דרשן האט מעהר אין זינען צו פערענטפערען א קשיא איוף א שווער שטיקעל גמרא, און דער עיקר צו מוסר'ן דעם עולם פאר וואס ער איז ניט פרום גענוג. די פראגען פון אידישען לעבען, פון אידישען כלל, די פראגען פון דער צייט אינטערעסירען דעם בעל־דרשן גאר ניט, אדער זעהר ווייניג.

אנדערש איז דער מטיף. איוך ער „פערבראקט" אמאל זיינע רעדעס מיט א פסוק פון תנ"ך, מיט א שטיקעל גמרא, דאס איז אבער מייסטענס גענומען אלס איללוסטראציאן, אלס ביישפיעל פאר אן ערשיינונג פון הייני־טיגען לעבען.

מאסליאנסקי איז א מטיף און איהם הערען דעריבער מיט פערגניגען עלטערע אידען און איוך דער יונגערער דור, וואס פערשטעהט אידיש.

מאסליאנסקי'ס דרשות זיינען איינגעטהיילט אין 3 טהיילען: ערשטער און צווייטער טהייל ענטהאלטען רעדעס איוף שבתים און ימים־טובים אין אידיש, דער דריטער טהייל איז אין העבראאיש און איז איין אבסטראקט פון א ים רעדעס וואס מאסליאנסקי האט געשאפען אין דער העבראאישער ליטעראטור.

מאסליאנסקי'ס דרשות זיינען געבונדען אין צוויי פראכטפאלע בענדער.

פרייז 1.50, פארטא פריי.

צו בעקומען ביי אלע בוכהענדלער ווי איוך ביי די פערלעגער

HEBREW PUBLISHING COMPANY,

83-85-87 Canal Street, New York.

300 פיידזשעס

וועלט בעריהמטע

אפעראס

300 פיידזשעס

בעשריעבען און ערקלעהרט
אין פליין אידיש
— פון —
וויללִיאם עדלין.

„מאצארט“
„בעטהאווען“
„וואגנער“
„ווערדי“
„מייערבעער“
„האלעווי“
„גונא“
„גאלדמארק“
„ראסיני“
„בעליני“
„דאניצעטי“
„פוטשיני“
„מאסקאני“
„לעאָנקאָוואלא“
„מאסענע“
„שטראוס“
„ביזע“
„דאן זשואן“
„פידעליא“
„טאנהייזער“
„לאהענגרין“
„פארסיפאל“

דעם אינהאַלט פון דעם דראַמאַטישען סוזשעט און דער כאַראַקטער פון דער מוזיק פון דיא בעסטע 25 איטאַליענישע, פראַנצויזישע און דייטשע אָפעראַס. סיי דער וואָס געהט אין אָפערא און סיי דער וואָס האָט ליעב לעזען וועגען דיא פראַכטפאָלע סוזשעטען פון דיא גרעסטע אָפעראס קען אין דיעזען בוך געפינען פיעלעס וואָס פערשאַפט דעם העכסטען עסטהעטישען פערגעניגען.

קויפט דעם בוך איבער דיא שעהנסטע קונסט.

און זעהט וואָס פאַר אַ וועלט פון גענוס עס איז דאָ פאַר אַלע מענשען פון אַלע קלאַסען. דער בוך דאַרף זיך געפינען ביי יעדען וואָס האָט ליעב צו לעזען די בעסטע ראָמאַנען, דראַמאַס און פאָעזיע.

„טריסטאן און איזאלדע“
„אאידא“
„ריגאלעטא“
„טרובאדור“
„טראוויאטא“
„הוגענאטען“
„פראפעט“
„דיא יודין“
„פאוסט“
„מלכה שבא“
„בארבער פון סעוויל“
„פוריטאני“
„לוציא“
„לא באהעם“
„מאדעם באטערפליי“
„קאוואלעריא“
„פאליאטשי“
„נאווארעז“
„סאלאמע“
„קארמען“

פרייז 35 סענט בראשירט און 50 סענט געבונדען

Hebrew Publishing Co.,

85 Canal Street, New York, City.

אלענדארפ'ס מעטהאדע,

פון אלכסנדר הארקאווי,

איז א ניצליכער בוך גרינדליך אויסצולערנען דיא ענגלישע שפראכע

א בוך פון 600 זייטען.

זיין ריכטיגער פרייז אין אללע שפראכען איז 3 דאלאר,

אין אידיש, פרייז איין $1.25

אלענדארפ'ס מעטהאדע איז אנערקענט אין דער גאנצער וועלט פיר דיא בעסטע, ווייל דיא פראקטיק האט בעוויזען, דאס זיא איז זעהר לייכט און גוט פיר יעדען וואס וויל זיך אויסלערנען דיא ענגלישע שפראך אהן א לעהרער.

אלענדארפ'ס מעטהאדע

איז אויף אזא ארט, דאס דיא שפראך איז איינגעטהיילט אין לעקציאנען, אין יעדער לעקציאן קומען פאר ווערטער, געשפרעך און גראמאטישע רעגעלן.

פאר דיא לעקציאנען קומט א בעזונדערע אבטהיילונג צו לערנען זיך לעזען און ספעלען, אום דיא ווערטער און גראמאטישע רעגעלן זאלען מעהר פעסטשטארקט ווערע אין דיא געדאנקען, ווערען אם ענדע פון יעדער לעקציאן געגעבען שטיקער לעזע־שטאף צום איבערזעטצען. דיא זעטצע פון דיא שטיקער לעזע־שטאף, זיינען צוזאמענגעשטעלט פון דיא ווערטער, וואס זיינען פריהער פארגעקומען. דער לערלינג וועט זייא קענען איבערזעצען. יעדע שטיק לעזע־שטאף טראגט א נומער.

צום לעהר־בוך קומט א בעזונדער בוך, א שליסעל, וואס ענטהאלטעט דיא ריכטיגע איבערזעצונג פון יעדען זאץ. דיא איבערזעצונגען זיינען בעצייכענט מיט דיא זעלבע נימערן וויא דיא שטיקער לעזע־שטאף בייא דיא לעקציאנען. דער שיללער קען אלזא מיט'ן שליסעל אבשטימען אויב זיין איבערזעצונג איז ריכטיג אדער ניט.

אלענדארפ'ס מעטהאדע איז איינגעטהיילט אין

78 לעקציאנען.

דיא אבטהיילונג צו לערנען זיך לעזען, איז זעהר פראקטיש. דיא רעגעלן ווערן ערקלערט איינפאך און דייטליך. אין דיא לעקציאנען ווערען געגעבען דיא אויס־שפראכע פון יעדען ענגליש ווארט מיט אידישע בוכשטאבען.

דאס בוך ענטהאלט איבער 600 זייטען, אין גרויסען פארמאט און עלעגאנט געבונדען.

פרייז איין $1.25

צו בעקומען בייא אלע בוכהענדלער, וויא אויך בייא

THE HEBREW PUBLISHING COMPANY,

83-85-87 Canal Street, New York.

וויכטיג פיר רוסישע אימיגראנטען!

אלעקסאנדראוו'ס
ענגליש־רוסישער
ווערטער־בוך

וועלכער איז געדרוקט אין סט. פעטערסבורג (רוסלאנד) און איז אנערקענט אלס דער בעסטער און פאלשטענדיגסטער ענגליש־רוסישער ווערטער־בוך אין דער גאנצער וועלט.

אלעקסאנדראוו'ס ענגליש־רוסישער ווערטער־בוך:

וועלכער ענטהאלט אלע ענגלישע ווערטער נאך'ן איי־בי־סי מיט זייער אויסשפראכע און איבערזעצונגען אין רוסיש.

אלעקסאנדראוו'ס ענגליש־רוסישער ווערטער־בוך:

וועלכער ווערט פערקויפט יעהרליך אין דיא טויזענדער עקזעמפליארען אין אלע ענגליש־שפרעכענדע לענדער צום הויכען פרייז פון 5 דאלאר אן עקזעמפליאר.

אלעקסאנדראוו'ס ענגליש־רוסישער ווערטער־בוך:

וועלכער ענטהאלט 900 זייטען אין גרויס פארמאט איז יעצט דא אין אמעריקא איבערגעדרוקט געווארען און ארויסגעגעבען אין א פראכטפאלע אויסגאבע, ער איז שעהן געדרוקט און פיין געבונדען און ווערט פערקויפט ספעציעל בילליג.

פרייז 2 דאלאר, פארטא פריי.

צו בעקומען ביי אלע בוכהענדלער וויא אויך ביי דיא פערלעגער

Hebrew Publishing Company,

83-85-87 Canal Street, New York.

אלע כתבים פון מענדעלע מוכר ספרים

(ש. י אבראמאוויץ).

אלטע מעשה אדער א נאכט אין צרות, א בילד פון אידישען לעבען אין דער ליטא, 10

ווינש פינגעריל, א מתנה פיר דיא ליעבע אידישע קינדער, 15

דיא טאקסע אדער דיא שטאדט בעלי טובות, א מייסטערהאפטע קריטיק איבער דעם אידישען צושטאנד אין רוסלאנד, אין דער צייט ווען אידען האבען זיך אהן א טאקסע ניט געקענט בעגעהן, 15

יודעל, א ספור המעשה אין שירים, אין דיעזע ווערק איז אבראמאוויץ דורכגעגאנגען דיא גאנצע יודישע געשיכטע פון אנפאנג ביז היינטיגען טאג, 15

ישראליק דער משוגענער, א מייסטערהאפטע קריטיק איבער דיא לעצטע פאגראמען אויף אידען אין רוסלאנד, 10

לעצטע שריפטען א זאמלונג פון זיינע לעצטע שריפטען. 85

פישקע דער קרומער, א מעשה פון אָרימע יודישע לייט, 15

דער פריזיוו, א דראמא אין 5 אקטען. 15

דיא קליאטשע אדער צער בעלי החיים, דאס איז דיא בעסטע מייסטערווערק וואס איז ארויס פון אבראמאוויץ׳עס פעדער און האט געמאכט א שטורם צווישען דעם לעזע־פובליקום אין דער גאנצער וועלט. „דיא קליאטשע" איז אויך איבערזעצט געווארען אין אללע וועלט שפראכען און ווערט גערעכענט פיר א ליטעראַרישען אוצר אין דער גאנצער וועלט ליטעראטור, 15

דאס קליין מענשעלע, א מייסטערהאפטע ווערק וועלכע איז פולל מיט וויטץ, הומאר אונד שארפזינן אונד דערביי איז עס א גוואלדיגע קריטיק איבער דיא אידישע שטאדט־בעלי־טובות, רעדעל־פיהרער אונד סתם בעלי־צדקות אונד גוטע אידען פון רוסלאנד, 15

א רייזע־בעשרייבונג פון בנימין דעם דריטען, וויא ער איז אויף זיינע נסיעות פערגאנגען גאנץ ווייט, אז אונטער דיא הרי חושך, און האט זיך געגוג אנגעזעהן און אנגעהערט חדושים, שעהנע זאכען, וועלכע זיינען זעהר אינטערעסאנט צו לעזען. 10

שלמה ר׳ חיים׳ס, א שילדערונג פון דעם אידישען לעבען אין דער ליטא, וועלכע איז זעהר אינטערעסאנט, שפאנענד און בעלעהרענד, און ווערט גערעכענט פיר איינע פון דיא בעסטע ווערק וואס מענדעלע מוכר ספרים האט אין דער לעצטער צייט ארויסגעגעבען, 10

גראף לעא טאלסטאי'ס ווערקע.

בעארבייטעט אין אידיש, פון ד. מ. העדמאלין.

איוואן איליטש'עס טויט, א שילדערונג איבער דעם איבערגאנג פון לעבען צום טויט, וואס מען דעקט און פיהלט אין דיא לעצטע מינוטען פון לעבען, 10

איוואן דער נאר, דיעזער בוך שילדערט פאר אונז בילד, א וועלכעס עפענט אויף אונזערע אויגען צו זעהן א נייע וועלט מיט נייע מענשען, 8

איך און מיין מאן, א שילדערונג איבער דער אונגלייכהייט אין פערהייראטהעטען לעבען, און וועלבע הייראטה עס פיהרט צו גליק, און וועלבע צו אונגליק, 6

אננא קארענינא, א שילדערונג איבער דיא ליידענשאפט פון א יונגע שעהנע פרוי, ווען זיא פאלט אריין צו אן עלטערן אבגעלעבטען מאן אונד פערליעבט זיך ענדליך אין א פרעמדען יונגען און שעהנעם מאן, וויא אזוי זיא ליעבט, ליידעט, געניסט פון איהר רייץ און פאלט ענדליך אלס אפפער פון דער ביטערער שלאנג—אייפערזוכט, 25

טאלסטאי'ס ביאגראפיע, א בעשרייבונג איבער זיין לעבען, ווירקען און איינפלוס איבער זיינע מיטמענשען, מיט א ביילאגע פון זיין בילד. 3

מיין וידוי, א שילדערונג, צו וועלכען צוועק מענשען זיינען בעשאפען געווארען, לעבען אויף דער וועלט און ליידען צרות, 10

מיין פריינדס פרויא, א שילדערונג איבער דיא געמיינהייט און פערדארבענהייט וואס פאלשע ליעבע קען ארויסברייגנען, 10

דער נסיון, א שילדערונג איבער דעם קאמפף פון אנשטאנד מיט אויסגעלאסענהייט, פון מאראל מיט פערדארבענהייט, און פון עדלען מענער־מוטה מיט ערניעדריגטער פרויען־שוואכקייט, 10

פאליקושקא, א בילד פון דעם בויערישען לעבען אין רוססלאנד, 10

דיא פערפיהרונג, א שילדערונג איבער אזא סארט לעבען, וואס איז פול מיט מענשליבער אויסגעלאסענהייט און פערדארבענהייט, 10

דיא צוויי דורות, א שילדערונג פון דעם רוסישען לעבען, איבער וויער אונ־טערהאלט, בעלער, תחונות, ציגיינער טענץ און קארטען שפיעל. 10

דיא קרייצער סאנאטא, א שילדערונג איבער דער פערדארבענהייט אין פערהייראטהעטאן לעבען, עס ווערט בעוויעזען מיט פאקטען, אז קיין אמת'ע ליעבע עקזיסטירט גאר ניט אין דער מענשהייט, עס איז נור בלויז ליידענשאפט, פאלשקייט און בעטרוג. 10

קריעג און פריעדען. אין דיעזען בוך ווערט געשילדערט דער בלוטיגער יאהר 1812, ווען נאפאלעאן האט איינגענומען גאנץ אייראפא, דיא מפלה פון דעם גרויסען קריעגס העלד אין מאסקווא, און דיא גאנצע פאליטיק פון אייראפא צו יענער צייט, דאס איז דער גרעסטער און בעסטער ראמאן וואס גראף טאלסטאי האט געשריעבען. 60

תחית המתים, א שילדערונג, וויא איין אלטער בעל־עברה'ניק ווערט א בעל תשובה, און וויל גוט מאכען זיינע אלטע חטאים. 15

עמיל זאלא'ס קלאסישע ווערקע.

בעארבייטעט אין אידיש פון

ד. מ. הערמאלין און אנדערע בעריהמטע אידישע שרייבער.

בלוטיגע חתונה, אדער דיא שלאכט ביי דער מיהל, א מייסטערהאפטע שילדערונג איבער דיא שרעקליכקייטען פון א מלחמה, 10

א גלח'ס זינד, א שילדערונג איבער דיא העכסטע ליעבעס־געפיהל אין דעם קאמפף מיט דיא פינסטערע געדאנקען, 10

דיא דארפס־מיידעל, א רעאליסטישע שילדערונג איבער מערדען־אונשולד און מענער פערדארבענהייט, 10

דער וויבערשער גן־עדן, דאס איז א בוך וואס האט געמאכט דעם גרעסטען סענזאציאן אין אללע וועלט־שפראכען און איז פערקויפט געווארען אין דיא הונדערט־טויזענדע עקזעמפלארען, 25

זשערמינאל אדער נאנאס ברודער, אין דיעזען בוך ווערט געשילדערט נאטור־טרייא דאס לעבען און ווירקען פון דער ארבייטער־קלאסע און דער קאמפף פיר זייער עקזיסטענץ, דאס איז דער גרעסטער און בעסטער ראמאן וואס עמיל זאלא האט אויפגעשריבען, 40

טויט שלעגער אדער נאנאס מוטער, אין דיעזען בוך ווערט געשילדערט וויא אזוי „נאנא" וועלכע איז געוועזען איין איינפאכע מיידעל פון פראסטע עלטערן, איז געקומען צו דער שטופע פון א בלענדענדער וועלט־דאמע, 30

דיא ליעבעס נאכט, דיעזער בוך דעקט אפ דעם שלייער פון דיא פרומע נשמות פון דער אריסטאקראטיע און צייגט אונז וויא אונטער דער מאסקע פון רעליגיאן ליעגט בעהאלטען א וועלט מיט שמוטץ, אויסגעלאסענהייט און פערדארבענהייט, 10

לעבען און טויט, א שילדערונג איבער דיא געפיהלע פון היהנער־פלעט און וויא עס שמעקט בעגראבען צו ווערען לעבעדיגערהייט, 10

דיא מענשליכע בעסטיעס, אין דיעזען בוך צייגט אונז עמיל זאלא דיא בעסטיע אין מענשען־געשטאלט, דיא בלוט בעפלעקטע הענד פון פראנק־רייך'ס פאלק און דיא מיט שמוטץ און עקעלהאפטע מאסקע וואס פראנקרייך'ס גרויסע לייטע טראגען,

נאנא, א שילדערונג פון א געפאלענע פרויענצימער וועלכע מאכט דורך אללע שטופען פון אן אויסגעלאסענעם לעבען, אנגעפאנגען פון אן איינפאכע שטראסען מיידעל ביז א בלענדענדע וועלט־דאמע, פיר וועלכע פירסטען פרינצען, גראפען און באנקירען פאלען צו איהרע פיס וועק זייא קומען מיט איהר אין בעריהרונג. 35

נאנטאם אדער דער געקויפטער מאן, א שילדערונג וויא אזוי א יונגע און וואונדערשעהנע מעדכען איז געפאלען צו דער ועמיינהייט פון א פער־פיהרער. 10

פערגיפטעטער קוס, א שילדערונג וועלכע איז אינטערעסאנט, שפאנענד און ריהרענד און ווערט גערעכענט פיר איינע פון דיא בעסטע ווערק וואס זאלא האט געשריעבען. 25

דיא פאריזער דאמען, אין דיעזען בוך עפענט עמיל זאלא דיא אויגען פון פיעלע דומע מענער, וואס בעהויפטען אז אונטער טויזענד פרויען גיבט קיין איינציגע א רעכטע. צו זעהן גראדע דעם געגענטהייל, אז אונטער טויזענד פרויען קען מען געפינען א סך רעכטע, ווערענד אונטער טוי־זענד מענער קען מען נים געפינען קיין איינציגען א רעכטען. 10

פון חופה צום קבר, אין דיעזען בוך ווערט בעשריעבען דיא גרויסע וועלט שטאדט פאריז אין אייערע ריכטיגע פארבען, דיא דונקעלסטע פלעטצער, וויא אויך דיא רייכסטע סאלאנען וואו דיא שטאלצע אריסטאקראטען, מיט זייער גאנצער פערדארבענהייט, טהוען אפ דיא שענדליכסטע גוואלד טהאטען. 10

פרויען־ליעבע, א שילדערונג איבער דיא געפיהלע פון א פרויענצימער און דיא אנציהונגען צו איהר מאן וועלכע אונטערליעגען מערקווירדיגע וועקסלונגען. דער געניאלער עמיל זאלא בעווייזט וויא אזוי א פרוי־ענצימער איז אימשטאנדע צו ליעבען נים נור איין מאן, עס איז אונגע־פעהר א בילד פון פאליאנדריע, (פיעל מענערייא), גראדע וויא עס איז און פאליגאמיע (פיעל ווייבערייא). 10

נייע ביכער יעצט ערשיענען

דער

סיטיזען

נאכ'ן נייעם געזעץ

פון אלעקסאנדער הארקאווי.

אלע נייע געזעצע וועלכע זיינען אריין אין קראפט דעם 27טען סעפטעמבער 1906 מיט די פארמען פון די אפליקיישיאנס וואס עס דארף געמאכט ווערען אום צו ווערען א בירגער אין די יונייטעד סטייטס.

פרייז 5 סענט.

[illegible]ישעלע א ראמאן פון קליינשטעדטעלדיגען לעבען אין רוסלאנד. פון יעקב דינעזאהן, פרייז . . . . 25 סענט.

יאסעלע איין ערצעהלונג פון ישיבה בחור'שען לעבען אין דער ליטא פון יעקב דינעזאהן, פרייז . . . . 15 סענט.

ישראליק דער משוגענער א מייסטערהאפטע קריטיק איבער דיא לעצטע פאגראמען אויף יודען אין רוסלאנד, פרייז . . . 10 סענט.

שרעקליכע געהיימניסע א ראמאן וואס איז פול מיט מערקווירדיגע און איבעראשענדע פאסירונגען אונד איז זעהר אינטערעסאנט אונד שפאנענד פון שמ"ר פרייז . . . . 15 סענט.

דער פעדלער א ראמאן פון פעדלערשען לעבען אין אמעריקא פון שמ"ר, פרייז . . . . 15 סענט.

אין שטראם פון רעוואלוציאן א שילדערונג פון דער געגענווערטיגע רעוואלוציאנערע צייט אין רוסלאנד פון מרדכי דאנציס, פרייז 5 סענט.

צו בעקומען בייא אלע בוכהאנדלונגען, און בייא דיא
HEBREW PUBLISHING COMPANY,
83-85 Canal Street, New York.